

TALOUSARVIOALOITE 211/2004 vp

Määrärahan osoittaminen vesistöjen kunnostukseen

Eduskunnalle

Vesistöjen kunnostus on aktiivista ja kertaluonteista toimintaa, jolla pyritään hankealueen tilan ja käyttökelpoisuuden parantamiseen suoraan vesistöalueeseen kohdistuvilla toimenpiteillä. Kunnostaja pyrkii parantamaan ihmistoiminnan vaurioittaman vesiluonnon monimuotoisuutta ja ekologista toimintakykyä. Puhtaasti ekologisten hyötyjen lisäksi kunnostuksilla on kohteesta riippuen saavutettavissa myös matkailullisia, kalataloudellisia, virkistyksellisiä, maisemallisia, opetuksellisia, linnustollisia sekä kulttuuri- ja elinkeinohistoriallisia hyötyjä. Kansalaisten lisääntynyt tietoisuus ympäristön tilasta on luonut kasvavaa tarvetta vesiemme luonnontilan palauttamiselle. Vesistökunnostukset ovatkin muotoutumassa koko EU:n alueella keskeiseksi vesienhoidon menetelmäksi pyrittäessä vesiemme hyvään ekologiseen tilaan.

Nykymuotoisia vesistökunnostuksia on tehty pääasiassa 1980-luvulta alkaen. Aikajaksolla 1995—2002 Suomessa on kunnostettu noin 320 virtavesikohdetta sekä rakennettu 87 kalaporrasta. Rahaa virtavesikunnostuksiin on käytetty yhteensä noin 19,4 miljoonaa euroa ja järvikunnostuksiin noin 24,5 miljoonaa euroa. Virtavesikunnostuksissa pääosa rahoituksesta on saatu valtiolta. Järvikunnostuksien rahoitukseen on saatu huomattava osuus myös EU:n rakennerahastoista.

Maamme vesistökunnostusten rakenteessa on tapahtumassa muutoksia. Valtaosa keskisuurista ja suurista virtavesialueista on elvytetty. Lähtöleivaisuudessa vesistökunnostukset ovat painottu-

massa purovesien, valuma-alueiden ja järvi-altaiden kunnostamiseen. Myös valtion velvoitteena olevat uittosäätöjen kumoamiset on tarkoitus saada päätökseen vuoteen 2007 mennessä. Eri ympäristökeskusten välillä on kuitenkin huomattavia eroja irtouittosäätöjen kumoamisessa. Esimerkiksi Keski-Suomesta löytyy runsaasti uittovesiä, joiden uittosäännöt kumottiin pelkästään juridisesti. Parhaassakin tapauksessa väylältä poistettiin vain uittoruuhia ja -patoja. Siksi monet uittouomat ovat edelleenkin kanavamaisia ja perkauskivivallien reunustamia. Toisin sanoen vesilain edellyttämä tila on vielä saavuttamatta.

Virtaavien vesien biologista ja sosioekonomista tuottoa voidaan hyödyntää ihmisen tarpeita varten. Vesistökunnostusten tuloksellisuudesta ja vaikuttavuudesta on kuitenkin huomattavan vähän tutkittua tietoa. Riittävän ohjaustiedon saaminen edellyttää usein vuoden seurantatutkimusta niin hanketta edeltävältä kuin sen jälkeiseltäkin ajalta. Maa- ja metsätalousministeriön vesivarojen tutkimus- ja kehittämislinjauksessa vuoteen 2010 kunnostusten vaikuttavuus onkin nimetty yhdeksi haastealueeksi. Pääosa kunnostuksilla saavutettavista hyödyistä saadaan ns. aineettomista arvoista (asumisviihtyvyys, maisema-arvot, käyttömahdollisuus, geneettiset arvot). Keskisuomalaiset pilottitutkimukset ovat kuitenkin osoittaneet, että virtavesikunnostukset voivat olla myös taloudellisesti kannattavia investointeja. Kunnostuksilla on mm. edistetty matkailuyritysten perustamista ja tuettu yritystoimintaa. Pelkästään Keski-Suomessa yritysten

yhteinen vuosiliikevaihto on kunnostusten seurauksena kasvanut noin 150 000 euroa vuodessa. Pääomitettu yritystoimintahyöty on yhteensä noin 2 miljoonaa euroa.

Valtakunnalliset kunnostustarviketiedustelut (vuosina 1999 ja 2003) osoittavat selvästi, etteivät vesistökunnostusten nykyrahoitus ja suunnittelukapasiteetti likimainkaan vastaa kunnostustarvetta. Kalataloudellisten kunnostusten kehittämistyöryhmä (Työryhmämuistio MMM 2004:9) arvioi pelkästään kalataloudellisten kunnostusten rahoitustarpeeksi 34 miljoonaa euroa ja toteuttamisen tavoiteajaksi 10 vuotta. Tämä edellyttäisi nykyisessä valtion talousarviossa kalataloudellisiin kunnostuksiin tarkoitetun määrärahan (30.40.77) kolminkertaistamista 2,5 miljoonaa euroon vuodessa. Jäljellä olevien uittovel-

voitteiden hoitamiseen on arvioitu tarvittavan vielä yhteensä noin 3,7 miljoonaa euroa. Momen- tin 30.50.77 uittovelvoitemääräraha tulisi kuitenkin säilyttää niin kauan, kunnes vesilain edellyttämä tila on saavutettu myös kunnostamatta jääneillä kohteilla. Uittovelvoitteen lisärahoitustarve koskee sekä näiden kunnostamattomien kohteiden maakunnallisia inventointeja että niiden kunnostamista. Vesistökunnostusten vaikuttavuustutkimusta tulee jatkaa tehostetusti seuraavien viiden vuoden aikana.

Edellä olevan perusteella ehdotamme,

että eduskunta ottaa valtion vuoden 2005 talousarvioon momentille 30.40.77 lisäyksenä 1 700 000 euroa vesistöjen kunnostukseen.

Helsingissä 24 päivänä syyskuuta 2004

Matti Kangas /vas
Lauri Oinonen /kesk
Ahti Vielma /kok
Kalevi Olin /sd
Reijo Laitinen /sd

Matti Kauppila /vas
Raimo Vistbacka /ps
Erkki Pulliainen /vihr
Petri Neittaanmäki /kesk
Mikko Kuoppa /vas